Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

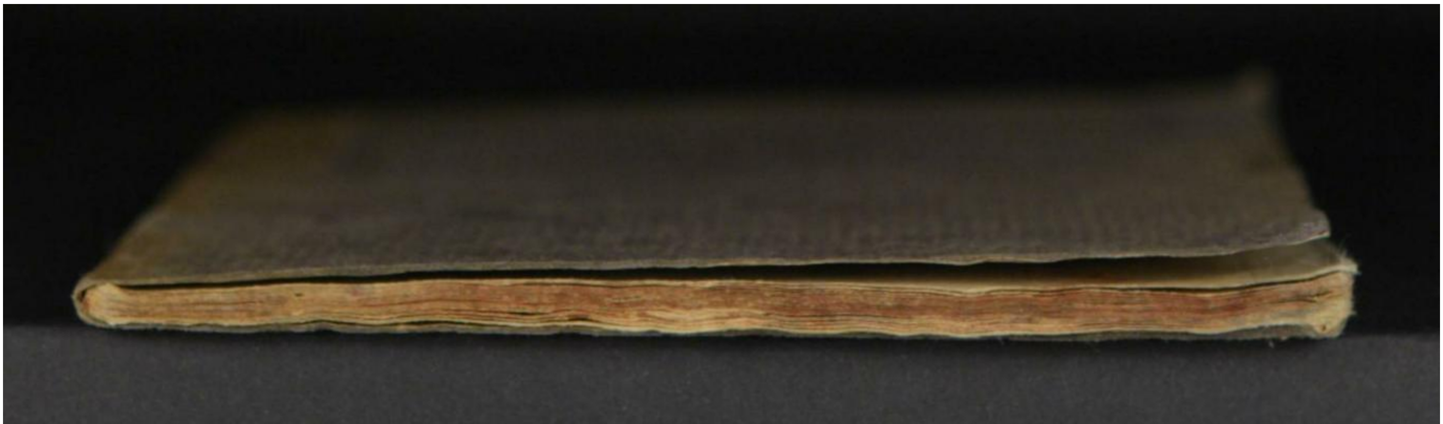

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

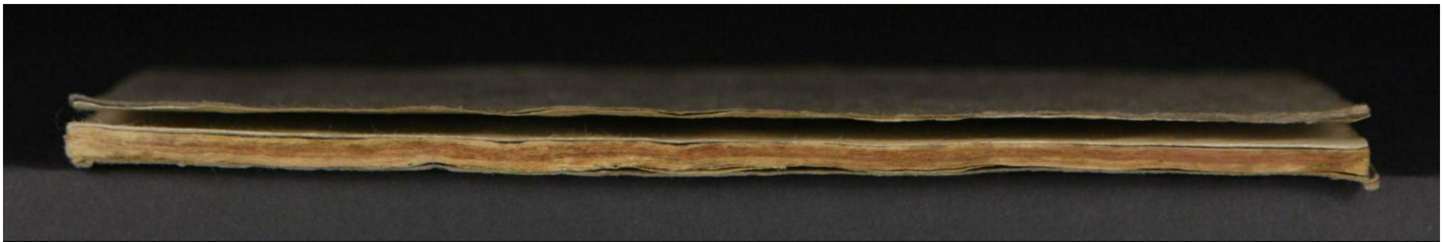
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

DA Box

No 2148.

M Tuscher fecit

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

DE GEMMIS

SCRIPTVM EVACIS REGIS ARABVM

OLIM A POETA *QVODAM NON INFOE-* LICITER CARMINE REDDITVM, *& nunc primum in lucem editum.*

Opera & ſtudio *D. HEN-RICI RANTZOVII* Sereniſsimi Danorum Regis per Holſatiam & Dietmar-ſiam legati.

VVITEBERGÆ

EXCVDEBAT LAV-rentius Schwenck,

M. D. LXXIIII.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

MAGNIFICO VIRO, NOBILITA-TE GENERIS, ERVDITIONE, prudentia, dignitate ac virtute præſtanti D. HENRICO RANTZOVIO Sereniſſimi Danorum Regis per Holſatiam & Dietmarſiam Legato, Domino & patrono ſuo perpetua fide colendo.

S. D.

PRæclarè à Baſilio dictũ eſt, Homilia undecima: εἰς τὴν ἑξαήμερον. ὁ κόσμος οὗτος ὅλος ὥσπερ τι βιβλίον ἔγγραφόν ἐστιν ὑπαγορευόμενον τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν τὴν ἀπόκρυφον καὶ ἀόρατον τοῦ θεοῦ μεγαλοσύνην δι᾽ αὐτοῦ διαγγέλλων σοὶ τῷ νοῦν ἔχοντι εἰς κατανόησιν ἀληθείας. hoc eſt: Tota hæc rerum uniuerſitas ſimilis eſt libro ſcripto, qui prædicat gloriam Dei & arcanam atq; inuiſibilem Dei magnificentiam tibi mente prædito annunciat ut ueritatem agnoſcas. Nec dubium eſt, Baſilium ad Pauli Apoſtoli uerba alludere, qui cap. 1. ad Romanos inquit: Id quod de Deo cognoſci poteſt,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

manifeſtum eſt in omnibus hominibus. Nam Deus eis manifeſtauit. Ipſius enim inuiſibilia, æterna uidelicet eius potentia & diuinitas ex creatione mundi perſpiciuntur, cum conſiderantur res à Deo conditæ. Hæc dicta vtrumq; docent: Teſtantur totum hoc pulcherrimum theatrum ſeu opificium mundi ideo tanta arte conditum eſſe, ornatum ſpecie, figura, harmonia motuum, efficacia uirium, συμπαθείᾳ & ordine diſtributum, vt illuſtre teſtimonium ſit de Deo opifice. Deinde & hominem monent in hoc ſplendidum domicilium collocatum, & inſitam ei de Deo noticiam eſſe, vt & ſeſe aſpiciens & oculos circumferens ad contuendum rerum ordinem & conſiderandum totius ædificationis conſilium agnoſcat & eſſe Deum, mentem æternam, architectatricem totius huius operis, ſapientem, bonam, veracem, iuſtam, beneficam, caſtam, liberrimam, & adeſſe huic ſuo operi, & conſeruare res conditas & inſtitutum ordinem, & ſine ulla dubitatione vindicem eſſe, & atrocia ſcelera atrocibus pœnis in hac vita punire, non ſolum, vt generis humani ſocietatem tueatur, ſed etiam vt commonefaciat nos de ipſo: Vt cum agnoſcimus eſſe iuſtum, veracem, beneficum, caſtum, diſcernamus eum à naturis iniuſtis, mendacibus,

obſcœ-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

obſcœnis, & oportere congruere noſtros mores cum ipſius voluntate ſciamus.

Etſi autem poſt lapſum non ſatis eſt cogitare argumenta de Deo, quæ ratio humana naturali luce cernit: tamen Pædagogia vtilis eſt hæc quoq; colligere & ſæpe intueri ad vitandos Epicuræos furores, qui fingunt omnia caſu fieri & nihil regi conſilio Dei. Confirmatur enim animus hominis non monſtroſi, ſi & notitias naturales de Deo mentibus noſtris in creatione impreſſas conſideret, & veſtigia Dei, ac prouidentiæ ſigna quærat in ordine creaturarum, quem impoſſibile eſt aut caſu extitiſſe, aut caſu ſic manere.

Nec vero in illis grandioribus ſolum mundi corporibus, cœlo, luminibus, ſtellis, aëre, aqua, terra, animantibus, homine: ſed etiam in minimis naturæ rerum partibus, quæ uel ex ſuperficie terræ quotannis enaſcuntur, ac paulo poſt intereunt, vel ex interioribus etiam viſceribus terræ, aliquo cum labore hominum eruuntur, dulce eſt bonis mentibus aſpicere multiplicia de Deo teſtimonia, quæ nos de architecti ſapientia & de perpetua ipſius in creaturis præſentia commonefaciant.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Quod ſpectaculum hoc verno anni tempore iucundius eſſe poteſt? quam non modo oculos ſed etiam animum paſcere aſpectione & conſideratione plantarum, quæ miranda arte tùm ad nutritionem, tùm ad medicationem corporum humanorum diſtributæ ſunt. De quarum ſingulis veriſſimè dici poteſt, quod in carmine quodam ſcriptum eſt:

Et mihi planta ſuis numen demonſtrat ab herbis,
Præſentemq́; refert una uel herba Deum.

Intueatur aliquis quamcunq; plantulam ſeu floſculum etiam tenerrimum, à radice ſua tanquam fundamento corporis accreſcentem, caule ſtaturam corporis, thyrſo faciem ipſam & caput, & ſurculis brachia quaſi præ ſe ferentem, colore pulcherrimè exornatum, & Viribus, ſucco, odore inſtructum: An non agnoſcet, eum perſonam gerere creaturæ concionantis hominibus, & velut ad geſtum renidenti uultu compoſitum, oſtendere animis non prorſus ſtupidis, ſapientiam, bonitatem & prouidentiam Dei conditoris, & ad huius laudem & gloriam hortari atq; inuitare ſpectantes?

Quis vero non iure miretur GEMMAS, ex ipſo vtero & aluo terræ ad vſum humani generis prolatas? quarum deſcriptiones breues

ſed

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

ſed luculentas hic libellus continet. Quæ etſi exiguos ſæpè lapillos aut arenulas hinc inde ſparſas mole ac magnitudine ſua non multũ ſuperant, tamen eximiũ atq; excellens Dei opus, atq; adeo miraculum ingens naturæ ſunt, ſi quis materiæ temperamentum, & illam mirandam lucis cum elementari craſſitie commixtionem & occultas vires paulo attentius ſecum animo conſideret. Quàm multæ ſunt enim inter gemmas, quæ radianti fulgore cum quidem corpora ſint terreſtria, ſtellarum in cœlo procul micantium æmulæ eſſe videntur? Præſtantia enim, quæ & precium his conciliat, ex admirabili illa lucis cum materia terreſtri commixtione manifeſtè deprehenditur. Quò enim quæq; natura eſt præſtantior, eo plus habere eam lucis oſtendunt Angeli, animæ rationales, Spiritus vitales & animales, cœlum, ſtellæ & ignis elementaris. Et quis tàm exiguus lapillus precioſus eſt, qui non efficaciam ſuam in multis mirandis effectibus ſtupenda quadam vi & δυνάμει conſpiciendam præbeat?

Neq; ego nunc in diſputationes eruditorum ac ſapientum hominum inquiro, qui cauſas δυνάμεων, propter quas gemmæ in maximo precio habentur, in natura ipſa inueſtigare conantur. Nam aliqui gemmarum pro-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

prietates elementis, unde illæ conſtituuntur, acceptas referunt. Alij non tantum in temperamento primarum qualitatum, ſed etiam in cœlo cauſas quærunt. Cum enim è cœlo conſtet omnium gignendorum ſeu producendorum facultates in hæc inferiora tranſmitti, erudite ratiocinantur, ex cœlo etiam in gemmas transfundi quidquid recondita atq; occulta vi poſſunt. Idq; eo magis, quod nullius elementi ea vis alioqui eſſe ſolet, ut ſi in paruo ſubiecto uerſetur, ſubito inſignes mutationes efficiat: cum è contrario illa, quæ cœleſti vi nituntur, ex valde tenui atq; exili materia, admiratione dignas functiones ſuas celerrime perficiant.

Sed quanquam concinne hæc diſputantur, & cognatio ac ſympathia inferiorum corporum cum ſtellis in tota rerum natura effectiones pleraſq; ciet ac gubernat: tamen ſtupenda gemmarum vis atq; efficacia, ſingulare prouidentiæ diuinæ opus & teſtimonium eſt, quo oſtendere Deus voluit, vt multis alijs, hunc mundum non extitiſſe caſu.

Ac mihi quidem cogitanti de gemmis, in mentem venire ſolet, non modo ad corporales vſus conditas illas eſſe à Deo, vt valetudinem hominum corroborent, aut morbos certos arceant (de quo & in hoc Libello, & in

Medi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Medicorum ſcriptis exempla plurima comme-
morantur) ſed etiam multarum arcanarum re-
rum imagines in earum natura ac proprietati-
bus pingi, præſertim cum & ſacræ literæ gem-
marum ſæpenumero mentionem faciant. Nam
Exodi 28. & 39. in deſcriptione veſtis Sacer-
dotalis, quæ Ephod nominabatur, recenſen-
tur duodecim, quas iuxta numerum duodecim
tribuum populi Iſraelitici ſummus Sacerdos ex
iuſſu Dei geſtabat inſertas pectorali, quod
Hoſen Hebræi nominant, Græci λόγιον, quod
inde, vt Ioſephus ſcribit, ceu præſagia quæ-
dam diuina de futuris euentibus animaduerti
poterant. In hoc igitur pectorali gemmæ erant
auro incluſæ, & in ordines quatuor ſic diſtri-
butæ, vt in primo ordine eſſent, quemadmo-
dum Græci nomina Hebræa interpretati ſunt,
Sardius, Topaſius, Smaragdus. In ſecundo,
Carbunculus, Sapphirus, Iaſpis. In tertio, Lyn-
curium, Achates, Amethyſtus. In quarto,
Chryſolithus, Berillus, & Onyx. In medio au-
tem inter has gemmas erat Vrim & Thumim,
quod LXX. verterunt δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν.
Epiphanius, qui de gemmis iſtis duodecim li-
bellum peculiarem ſcripſit, Adamantem ver-
tit, quemadmodum & Suidas in dictione E-
phud.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Quanquam vero Origenis conſuetudinem non probo, qui omnia in allegorias transformare ſolitus eſt: tamen magnum aliquid illa tam ſolicita & accurata harum gemmarum deſcriptione ſignificatum fuiſſe arbitror, præſertim cum & Ieſaias cap. 54. Eccleſiam noui Teſtamenti gemmarum imagine pingat. Ecce ego ſternã per ordinẽ lapides tuos, & fundamentũ tuum erit Carbunculus & Sapphirus: feneſtras tuas è Criſtallo faciam, & portas tuas ex lapide Carbunculo: & omnes fines tuos lapidibus preciosis. Et in Apocalypſi cap. 22. Status beatæ ac triumphantis Eccleſiæ poſt hanc vitam, imagine earundem ferè gemmarum quæ in Exodo recenſentur, ſub typo nouæ ciuitatis Hieroſolymæ prolixa narratione depingitur. Non igitur dubium eſt, per gemmas moneri pios de multis rebus arcanis, quæ ad Eccleſiæ deſcriptionem pertinent. Etſi enim in hac vita Eccleſiæ ſpecies propter infirmitatem, crucem & ſcandala deformis eſſe videtur: tamen propter interceſſionem ſummi Pontificis, Domini ac Liberaroris noſtri Ieſu Chriſti, veriſſimè à Deo recipitur in gratiam, & iuſtificata fide donatur Spiritu ſancto, & regeneratur ad iuſtitiam & vitam ſempiternam. Cumq; in ea ſit lux videlicet verus Deus & agnitio veri Dei, inſtar nitidiſſimæ gemmæ pulchritudine & va-

rietate

rietate donorum antecellit reliquam partem totius generis humani, ac tandem in conſpectum viui & veri Dei adducta depoſitis omnibus ſordibus & ſquallore qui antequam plenè poliantur, pijs in hac vita adhæret, integra nouitate ornabitur, æternaq; luce & gloria à Filio Dei qui hactenus eam in ſinu ſuo fouet & geſtat perfundetur, vt non modo gemmas terrenas, ſed etiam ipſas cœli ſtellas, & Solis ac Lunæ iubar, puritate, luce, pulchritudine quàm longiſſimè ſuperet.

Pingit & doctrinæ Euangelij imaginem Filius Dei ipſe, cum ſimilitudinem margaritarum Matth. 13. proponit: *Simile eſt, inquit, regnum cœlorum homini negociatori, quærenti pulchras margaritas, qui cum inuenerit vnam precioſam margaritam, abiens vendidit omnia quæ poſſidebat, & mercatus eſt illam.* Gignuntur margaritæ in conchis marinis ex rore cœleſti, & generoſiores fieri ſcribuntur, quò maiores & crebriores tempeſtates ſunt in mari, donec conchæ ſunt grauidæ. Habent autem uim præcipuam in recreandis & corroborandis Spiritibus vitalibus & in pellendis venenis. Sic Euangelij doctrina, decretum eſt prolatum ex arcano conſilio diuinitatis. Sed non ſentitur vis & efficacia doctrinæ ab ani-

mis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

mis ſecuris & ocioſis. Sed in pauoribus conſci-
entiæ, & in ſeria conuerſione ad Deum fide ap-
præhenditur, & in inuocatione & multiplici-
bus huius vitæ periculis exercetur, ſuſtentat
corda, & vera lætitia ac conſolatione implet.
Etſi autem homines profani non magnifaci-
unt doctrinam Euangelij, ſed imitantur Gallum
Aeſopicum, qui conſpecto vnione exclama-
uit: Quid mihi tàm precioſa re inuenta opus
eſt? tamen pij tanquam negociatores, qui non
ſunt inertes atque ignaui, hanc precioſam & ma-
ximi theſauri margaritam ſolicite quærunt &
inuentam omnibus humanis rebus, vitæ, for-
tunis, famæ, paci Reipub. anteponunt, cum ſci-
ant alias res omnes non modo euanidas & fuga-
ces vmbras eſſe, ſed etiam σκύβαλα, ſi ad hanc
gemmam conferantur.

Quid dicam de aliarum mirandarum re-
rum imaginibus, quæ in multis gemmis, quæ
omnibus notæ ſunt, velut ob oculos homini-
bus propoſitæ eſſe videntur? Smaragdus gem-
ma Epilepticos paroxyſmos vel arcet, ne ac-
cedant, vel cum inuadunt, profligat, ſi vincat:
Si verò ſuccumbat, vel rumpitur ac diſſilit, vel
cum nitore vim omnem amittit. Corallia de
collo ſuſpenſa colorem cum affectibus cordis
mirifico conſenſu mutant. Effloreſcit enim ru-
bor, corde ſeu reuiuiſcente ex ægritudine ali-
qua

qua aut in læticiam effuſo : Palleſcit, exhauſto vel torrefacto corde, vel mæſticia ſenſim ex-tabeſcente. In his non leuium ſed magnarum rerum ſpectaculis, haud dubie de rebus ad æternam ſalutem hominum pertinentibus monemur. Nam in vero conſcientiæ agone ſimiliter luctatur fides cum dubitatione: In quo certamine ſi vincat , Deo iuuante, excitatur ſenſus vitæ ac lætitiæ perpetuæ. *Sin* ſuperetur ac ſuccumbat venenatis Diaboli telis , opprimitur homo horribili deſperatione & morte æterna. *Sic* exhilaratur *Spiritus* ſanctus, cum corda piorum obtemperant rectori Deo & ardent amore Dei. Contriſtatur idem, cum ſeſe à Deo auertunt & excuſſo rectore Deo rapiuntur flammis inordinatorum affectuum.

Nec uero inſtitutæ epiſtolæ modus patitur virtutum plurimarum imagines me attingere, quas ſapientia Dei ludens in orbe terræ ſpectandas atq; imitandas hominibus in natura gemmarum proponit. Quàm multæ ſunt enim gemmæ, vt Iaſpis, Sapphirus, Smaragdus & aliæ, quæ δύναμιν ſuam ſtatim amittunt, cum is, qui ſecum eas geſtat, concubitu aut libidinibus ſeſe polluit. Ea re hoc ipſum ſignificatur, quod in verſibus Græci Poëtæ Naumachij dicitur :

καλὸν

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

καλὸν μοῦ δέμας, ἁγνὸν ἔχειν ἀδμῆτά τε μίμνειν
παρθενικὴν, καθαροῖσι δ' ἀεὶ μελετήμασι χαίρειν.

Quàm inſignis imago eſt tum conſtantiæ piorum martyrum in adeundis ſupplicijs propter confeſsionem veræ doctrinæ, tum patientiæ, ſine qua cæteræ virtutes omnes ſunt infirmæ & languidæ, in Adamante, qui tanta duricie prædìtus eſt, vt neque ferro frangi, neque igne domari poſſit. Qua de cauſa & veterum ſcriptorum aliqui, cum cauſam exponunt, cur corpus etiam Iobi viri iuſti & ſancti Deus affligi à Diabolo permiſerit, ſimilitudinem ab hac gemma mutuari non ſunt veriti. Vt enim, qui bonum ac generoſum Adamantem in poteſtate ſua habet, nihil de generoſitate illius dubitans, etiam alijs explorandi illum poteſtatem concedit: Sic Deus, qui optimè corda hominum nouit, poſcenti Diabolo Iobum affligendum aliquantiſper permiſit, cum ſciret illum inſtar Adamantis ab ipſo ducere opes animumque ferro.

Valde etiam me delectat illa de Magnete apud Auguſtinum narratio. Sic enim inquit lib. 21. de ciuitate Dei cap. 24. Magnetem lapidem

dem nouimus mirabilem ferri eſſe raptorem. Quod cum primum vidi, vehementer inhorrui. Quippe cernebam à lapide ferreum annulum raptum atq; ſuſpenſum: Deinde cum ferro quod rapuerat tanquam vim dediſſet ſuam communemq; feciſſet, idem quoq; annulus admotus eſt alteri, eumq; ſuſpendit. Atq; vt ille prior lapidi, ita alter annulus priori annulo cohærebat. Acceſſit illi eodem modo tertius & quartus. Iamq; ſibi per mutua connexis circulis non implicatorum intrinſecus, ſed extrinſecus adhærentium quaſi catena penderat annulorum. Hæc narratio de natura Magnetis an non pulcherrima imago eſt boni gubernatoris in Republica? qui cum heroica virtute ac felicitate præditus eſt, & diuinitus adiuuatur ac regitur, authoritate ſua omnes ſibi ſubiectos ita ad ſe vnum rapit atq; conuertit, vt omnium animi ab ipſo pendeant, eiq; ſponte ac ſumma voluntate obtemperent, & inter ſeſe quoq; mutua quadam eiuſdem gubernatoris reuerentia coniunctè viuant. Ac vt Magnetem experimur, quoquo vertatur, ſemper tamen ad ἄρκτον ſeu polum mundi Septentrionalem reſpicere: Sic in omni gubernatione tum demum felix ac florens ſtatus erit, ſi ſummus Gubernator conſilia & actiones ſuas ad normam verbi diuini perpetuò referat, ac DEI voluntа-

lunta-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

luntatem ſemper intueatur, ad eamq; recto
curſu quantum fieri poteſt contendat.

Sed nimis longum foret, ſi plura velim
exempla admirandarum imaginum, de quibus
gemmarum conſpectus nos monet, addere.
Hæc enim breuiter ſaltem recitanda putaui, vt
occaſionem præberem eruditis ingenijs cogi-
tandi, cur à Deo gemmæ ſint conditæ, Etſi
enim vt alijs rebus bonis, ita lapillis precioſis
quoq; ad luxum multi abutuntur: qua de cau-
ſa & apud Ezechielem Prophetam rex Tyrius
reprehenditur (Hunc enim in medio ignito-
rum lapidum ambulaſſe inquit, cum paulo an-
te dixiſſet, eleuatum fuiſſe cor ipſius, quaſi cor
Dei) nonnulli etiam neſcio ad quorum homi-
num beneuolentiam atq; amores concilian-
dos, aut res noxias arcendas aut depellendas
ſuperſtitionis quadam vanitate eoſdem adhi-
bere ſolent: tamen & vſum neceſſarium ha-
bent gemmæ in medicatioue corporum, &
multa de Deo & prouidentia monent, & arca-
narum rerum ſignificationes continent, & pul-
chritudine ſua liberales animos de multarum
virtutum exercitijs commonefaciunt.

Cum autem in hoc libello ab EVACE
Arabum rege, quem ſub Tiberio & Nerone
Impp.

Impp. Romanis floruiſſe conſtat, græco ſermone primùm conſcripto, poſtea verò à quodam Poëta verſibus non infeliciter reddito, erudita breuitate præcipuarum gemmarum deſcriptiones proponantur, quarum cognitio & ad eruditionem augendam & ad illuſtrandam lectionem ſacrarum literarum prodeſſe poterit, magnam gratiam boni & docti debere ſe tibi fatebuntur, quod tuo nunc beneficio Libellus ante multa ſæcula ſcriptus, & nunquam antehac integrè, quod ſciam, editus, ex vetuſtis Bibliothecis, quas alendæ eruditionis cauſa, quoties à Reipub. negocijs abeſſe licet, magno ſtudio perluſtrare ſoles, in lucem profertur. Nam vt gemmæ non tam magnitudine & pondere quàm bonitate & effectionum præſtantia æſtimari ſolent: ſic libellum iſtum quanquam breuis eſt, tamen propter rerum, quas continet bonitatem, omnibus eruditis gratum fore confido: Qui quidem cum gemmarum iſtarum deſcriptiones legent, etiam de ijs virtutibus quæ vt gemmæ inſignes in te elucent, atque eminent commonefacti, grato animo eas prædicabunt, & nominis tui memoriam ad poſteros propagare ſtudebunt. Quæ vero tua eſt in ornandis optimarum literarum ſtudijs promptitudo & liberalitas, abs te peto, vt pergas ex Bibliotheca tua, quam habes in arce Breden-

B berga

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

berga inſtructiſsimam, ſubinde aliquid depromere, quo & Muſæ noſtræ exhilarentur, & nominis tui celebritas his præclaris incrementis augeſcat. Bene valeat Magnificentia Tua.

Vuitebergæ Calendis Maij, Anno Ieſu Chriſti Milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo quarto.

1574

T. M.

Studioſiſs.

Henricus Moller
Hamburgenſis.

DE GEM-

DE GEMMIS SCRIPTVM EVACIS REGIS Arabum carmine redditum.

EVax rex Arabum legitur ſcripſiſſe Neroni,
Qui poſt Auguſtū regnauit in Vrbe ſecundus:
Quot ſpecies lapidum, quæ nomina, quiue colores,
Quæ ſit ijs regio, uel quanta potentia cuiq;:
Hoc opus excipiens dignum componere duxi,
Aptum geſtari forma breuiore libellum.
Qui niſi præcipuis, paucisq; pateret amicis.
Nam Maieſtatem minuit, qui myſtica uulgat,
Nec ſecreta manent, quorum ſit conſcia turba,
Hinc tribus, haud multis dandum cenſemus amicis.
Qui numerus ſacer eſt, & nos ſacra pandimus illis
Qui ſecreta Dei ſeruando decenter honorent,
Quos grauitas morum, uitæ commendet honeſtas.
Occultas etenim lapidum cognoſcere uires,
Quorum cauſa latens effectus dat manifeſtos,
Egregium quiddam uolumus rarumq; uideri.
Scilicet hinc ſolers medicorum cura iuuatur,
Auxilio lapidum morbos expellere docta.
Nec minus inde dari cunctarum commoda rerum.
Auctores perhibent, quibus hæc perſpecta feruntur
Nec dubium cuiquam debet, falſumue uideri,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Quin ſua ſit rebus diuinitus inſita uirtus,
Ingens eſt herbis uirtus data, maxima gemmis.

De Adamante.

Vltima præcipuum genus India fert Adamantis,
De Chryſtallorum natum, ſumtumq; metallis.
Hunc ita ſulgentem chriſtallina reddit origo,
Vt ferruginei non deſinat eſſe coloris,
Cuius duricies ſolidiſſima cedere neſcit,
Ferrum contemnens, nulloq; domabilis igne:
Quæ tamen hircino calefacta cruore fatiſcit,
Incudis damno, percuſſorumq; labore.
Huius fragmentis gemmæ ſculpuntur acutis.
Hic ſed auellana maior nuce non reperitur.
Alterius generis producit Arabs adamantem,
Non ſic inuictum, quia frangitur abſq; cruore.
Nec par huic nitor eſt, precijq; minoris habetur,
Pondere ſit quamuis, & eorum corpore maior.
Tertius eſt adamas, quem dat maris inſula Cyprus.
Quartum producit ferraria uena Philippis.
Omnibus æqua tamen uis eſt adducere ferrum.
Quod facit & magnes abſente potens adamante.
Nam præſens adamas magneti quod rapit, aufert.
Ad magicas artes idem lapis aptus habetur,
Indomitumq; facit mira uirtute gerentem,
Ac noctis Lemures, & ſomnia uana repellit,
Atq; uenena fugat, rixas & iurgia uincit.

Inſanos

Inſanos curat, duroſq; reuerberat hoſtes.
Clauſus in argento lapis hic, auróue feratur,
Cingat & hæc læuum fulgens armilla lacertum.

De Achate.

Vt perhibent, primum lapis eſt inuentus Achates,
In ripis fluuij, qui nomine dictus eodem.
Hic precio diues Siculas perlabitur oras.
Sit licet ipſe niger, uenis tamen obſitus albis.
Hic lapis ingenitas memoratur habere figuras,
Cuius natiuis facies interlita uenis,
Nunc regum formas, nunc dat ſimulachra deorum.
Rex Pyrrhus digito geßiſſe refertur Achaten
Cuius plena nouem ſignabat pagina Muſas,
Et ſtans in medio cytharam tangebat Apollo,
Naturæ, non artis opus, mirabile dictu.
Nunc quoq; Coralio ſimilem gerit inſula Creta,
Cuius planicies cæſeis eſt illita uenis.
Nempe idem uirus fugat, & quod uipera fundit.
Reddentem uarias ſpecies dat & Indus Achaten.
Nunc nemorum frondes, nunc dantem ſigna ferarum.
Hic ſedare ſitim, uiſumq; fouere putatur.
Eſt & qui myrrhæ ſuccenſus ſpirat odorem.
Sanguineas maculas eſt qui perhibetur habere.
Cerea cui facies, quia creber, uilis habetur.
Portanti munus uireſq; miniſtrat Achates,
Fœcundumq; facit, gratumq;, boniq; coloris.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Et perſuaſorem, mundoq; Deoq; placentem.
Hoc Anchiſiades comitante pericula uicit.

De Alectorio.

Ventriculo galli, qui teſtibus eſt uiduatus,
Cum tribus ad minimū factus ſpado uixerit annis,
Naſcitur ille lapis, cuius non ultima laus eſt,
Et per bis binos capit incrementa ſequentes,
Menſuramq; fabæ creſcens excedere neſcit,
Chryſtallo ſimilis, uel aquæ cum limpida pâret.
Hinc Allectorio nomen poſuêre priores.
Inuictum reddit lapis hic quemcunq; gerentem,
Extinguitq; ſitim, ſitientis in ore receptus.
Nam Milo Crotonias pugiles hoc præſide uicit.
Hoc etiam multi ſuperarunt prælia reges.
Hic expulſorum promtus ſolet eſſe reductor,
Acquiritq; nouos, uetereſq; reportat honores.
Hic oratorem uerbis facit eſſe diſertum:
Conſtantem reddens, cunctiſq; per omnia gratum.
Hic circa ueneris facit incentiua uigentem,
Commodus uxori, quæ uult grata eſſe marito.
Vt bona tot præſtet, clauſus portetur in ore.

De Iaſpide.

Iaſpidis eſſe decem ſpecies, ſeptemq; feruntur.
Hic & multorum cognoſcitur eſſe colorum,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Et multis naſci perhibetur partibus orbis.
Optimus eſt uiridi, translucentiq; colore,
Et qui plus ſoleat uirtutis habere probatur.
Caſtè portatus fugat & febres, & hydropem,
Appoſitusq; iuuat mulierem parturientem,
Et tutamentum portanti creditur eſſe.
Nam conſecratus gratum facit, atq; potentem.
Et ſicut perhibent, phantaſmata noxia pellit.
Cuius in argento uis fortior eſſe putatur.

De Saphiro.

Saphiri ſpecies digitis aptiſsima regum,
Egregiùm fulgens, puroq; ſimillima cœlo,
Vilior eſt nullo uirtutibus atq; decore,
Hic & Syrtites lapis à plæriſq; uocatur,
Quod circa Syrtes Libycis permixtus arenis,
Fluctibus expulſus feruente freto reperitur.
Ille ſed optimus eſt, quem tellus Medica gignit,
Qui lapis aſſeritur nunquam tranſmittere uiſum.
Quem natura potens tanto ditauit honore,
Vt ſacer, & meritò gemmarum gemma uocetur.
Nam corpus uegetat, conſeruat & integra mem-
(bra.

De Beryllo.

Conſpicuos reddit ſexangula forma Beryllos,
Quod niſi fiat hebes, his pallor ineſſe uidetur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Eximios oleo ſimiles, lymphæue marinæ
Eſſe uolunt, & eos probat horum gnara uetuſtas.
Hic lapis ad noſtras partes deſcendit ab Indis.
Hic & coniugij geſtare refertur amores,
Et ſe portantem perhibetur magnificare.
Dicitur & ſeſe ſtringentis adurere dextram.
Infirmis oculis, in qua iacet unda, medetur,
Potaq́; ructatus, ſimul & ſuſpiria tollit,
Et cunctos epatis fertur curare dolores.
Iſtius eſſe nouem ſpecies uoluêre magiſtri.

De Topazio.

Nominis eiuſdem topazion inſula gignit.
Qui quanto rarus, tanto magis eſt precioſus.
Hic ſpecies binas tantum perhibetur habere.
Alterius puro color eſt uicinior auro,
Clarior alterius, tenuiſq; magis reperitur.
Fertur hemorrhoydis idem lapis auxiliari,
Quodq́; magis mirum, Lunam ſentire putatur,
Feruentes etiam compeſcere dicitur undas.
Gignit & hunc Arabum gentis ditiſſima tellus.

De Chryſopraſſo.

At Chryſopraſſum lapidem domus Indica mittit.
Hic porri ſuccum referens, mixtoq; colore
Aureolis guttis, quaſi purpura tincta renidet.

Quas

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Quas habeat uires, potui cognoſcere nondum,
Sed tamen eſſe reor, nec fas eſt omnia noſſe.

De Hyacintho.

Hyacinthi ſpecies doctis tres eſſe feruntur.
Nam ſunt granati, ſunt citrini, uenetiq́;.
Confortatricis cuncti uirtutis habentur,
Triſticiamq́; fugant, & uanas ſuſpiciones,
Granatos præfert gemmarum quiſq; peritus.
His rufus color eſt, & rarius inueniuntur,
Cœruleus ueneto, qui protinus aëra ſcindit,
Nubilus obſcuro, rutilans claruſq́; ſereno.
Optimus huic tenor eſt, quod non aut denſior æquo
Obſcurat uiſus, aut rarus perſpicuum dat.
Sed flos purpureus mixtum componit utroq;
Hic & in os miſſus plus frigidus eſſe putatur.
Duricie ſolita cœdi, ſculpiq́; recuſat.
Fragmentis tantum ſuperabilis eſt adamantis.
Pallida citrinos facies probat inferiores.
Sed quodcunq́; genus collo ſuſpendere poßis,
Vel digito, portes: terras ſecurus obibis,
Nec tibi peſtiferæ regionis cauſa nocebit,
Sed magis hoſpitibus cenſebere dignus honore,
Iuſtaq́; ſi qua petes, nullam patiere repulſam.
Aethyopes nobis tranſmittunt hanc quoq; gemmã.

De Amethyſto.

Purpureus color, ac uiolaceus eſt Amethyſto,
Qui quaſi grana meri ſolet, ac roſa munda uideri.
Quidam marcidior uelut euaneſcit in album,
Vt corruptus aqua uini rubor eſſe putetur.
India mittit eum gemmarum maxima nutrix,
Hic facilis ſculpi, contrarius ebrietati.
Carus haberetur meritò, ſi rarior eſſet.
At nunc negligitur, quoniam communis habetur.
Huic quoq; dat ſpecies ueterum ſententia quinq;.

De Chelidonio.

At Chelidonius lapis eſt, quem gignit hirundo
Ventre gerens, precium, quo digna ſit ipſa necari.
Nec de fulgentum numero lapis iſte putetur,
Paruus & informis, ſed nulli uiribus impar
Præclaros quoſdam lapides præit utilitate.
Huius ſunt binæ ſpecies geminiq; colores.
Nam niger, & ruſus cœſo de uentre trahuntur,
Cedit geſtato Lunatica paßio ruſo.
Curat & inſanos, & languores diuturnos.
Facundos facit & gratos, multiſq; placentes.
Ex lino facto decet hunc inuoluere panno,
Et ſic in theca clauſum portare ſiniſtra.
Et niger in panno pacto geſtatus eodem,
Ad finem dignum ſuſcepta negocia ducit,
Obſiſtitq; minis & regum mitigat iras.
Et dilutus aqua languentia lumina ſanat.

In pan

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

In panno croceo lini ſub tegmine texto
Ipſe lapis poſitus febres extinguere fertur,
Et ſimul humores compeſcere quosq; nociuos.

De Gagate.

Naſcitur in Licia lapis, & propè gemma Gagates.
Sed genus eximium longinqua Britannia nutrit.
Lucidus & niger eſt, leuis & leniſſimus idem.
Vicinas paleas trahit attritu calefactus,
Et qui portat, ei nequit ulla fraude noceri.
Inuidiam ſuperat, nullo terrore mouetur.
Hic lapis, ut perhibent, educit carcere uinctos,
Obſtruſaſq; fores, & uincula tacta reſoluit,
Placatumq; Deum reddit, precibusq; fauentem.
Fertur & ad pacem bonus eſſe reconciliandam.
Et plus quàm reliquas amat hanc nigromantia gem
Vt diuina queant per eam reſponſa mereri. (mam,
Corporeis etiam morbis lapis iſte medetur.
Scilicet ardorem refrigerat interiorem,
Sudorem ſtringit nimio terrore fluentem.
Contritus lateri ſuper illitus ulcera ſanat.
Tollit & ex oculis ſordes, & fronte dolores,
Et uitijs linguæ ſimili ratione medetur.
Sed qui geſtat eum, caſtiſſimus eſſe iubetur.

De Chalcedonio.

Chalce-

Chalcedonus lapis eſt hebeti pallore refulgens,
Inter hyacinthum medioxumus atq; Beryllum.
Qui ſi pertuſus digito, collóue geratur,
Is qui portat eum, perhibetur uincere cauſas.
Hæc ſpecies lapidis tantum tricolor reperitur.

De Smaragdo.

Omne uirens ſuperat forma uiridante Smaragdus,
Cuius bis quinæ ſpecies, binæq; feruntur.
Sunt etenim Schytici, Bractani, Niliaciq;.
Sunt & qui uenis naſci perhibentur in æris,
Quos maculis precioſa notat natura metalli.
Sunt Chalcedonij, reliquos piget enumerare.
Præcipuus Schyticis honor eſt, & gratia maior.
Gryphibus eripiunt ſeruantibus hos Erymaſpi.
Quos uiſus penetrat, famæ melioris habentur.
Quorum luce uirens uicinus tangitur aër,
Quos neq; ſol mutat, nec clara lucerna, nec umbra.
Strata ſuperficies quibus eſt, uel concaua forma,
More iacentis aquæ uultum ſpectantis obumbrat.
His ſpeculis uſum teſtatur fama Neronem,
Cum gladiatorum pugnas ſpectare liberet.
Optimus his ſitus eſt, quorum ſunt corpora plana.
Commodus iſte lapis ſcrutantibus abdita fertur,
Cum præſcire uolunt, ac diuinare per undam.
Auget opes idem ſeſe reuerenter habentis:
Omnibus in cauſis dat perſuaſoria uerba.

Collo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Collo ſuſpenſus dirum fugat Orcipotentem,
Et ſanare poteſt ipſa ratione caducos.
Emendat feſſos uiridi mulcedine uiſus,
Ac tempeſtates auertere poſſe putatur.
Fertur laſciuos etiam compeſcere motus.
Proficit in uiridem magis, exactumq́; colorem
Ablutus uino, uiridiq́; perunctus oliuo.

De Sardonyce.

Sardonycen faciunt duo nomina Sardus, Onyxq́;.
Tres capit ex binis unus lapis iſte colores,
Albus in his nigro, rubeus ſupereminet albo.
Ipſum diſtribuunt ſpecies in quinq; magiſtri.
Sed qui tres puros, impermixtoſq; colores
Sic in ſe retinent, ut diſtent limite certo.
His honor amplior eſt, & eorum forma probatur,
Denſior & raro plus fertur habere decoris.
Hic ſolus lapidum ceram conuellere neſcit.
Hic humilem, caſtumq; decet, multumq́; pudentem.
Cuius uirtutes alias reperire nequiui.
Partibus hunc noſtris Arabes, ſed & India mittit.

De Onyce.

At collo ſuſpenſus Onyx, digitóue ligatus,
In ſomno Lemures & triſtia cuncta figurat:
Multiplicat lites, & commouet undiq; rixas.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Dicitur & pueris nimias augere ſaliuas. (mam.
Hanc quoq; dant nobis Arabes, dat & India gem.
Hæc etiam quinas ſpecies perhibetur habere.

De Sardio.

Sardius à Sardis, eſt à quibus antè repertus,
Sortitus nomen, rubei ſolet eſſe coloris,
Hic inter gemmas uiliſsimus eſſe putatur,
Præter fulgorem cum nil ferat utilitatis,
Excepto quod Onyx nequit hoc præſente nocere.
Huic quoq; dat quinas ſpecies ſtudioſa uetuſtas.

De Chryſolitho.

Auro Chryſolithus micat, & ſcintillat ut ignis.
Iſte mari ſimilis, quiddamq́; uiroris adumbrat,
Eſſe philactorium fixus perhibetur in auro.
Contra nocturnos fortis tutela timores.
Pertuſus ſetis ſi tranſmittatur Aſelli,
Dæmonicos terret, & eos agitare putatur.
Traiectum læuo decet hunc portare lacerto.
Aethyopes legimus nobis hanc mittere gemmam,
Quam mox eiectam certant operire liquore,
Dum ſuper intumulant congeſtæ pondus arenæ.
Scilicet inuidiâ, ne noſtros cedat in uſus.
Electro ſimilem Theophraſtus habere colorem
Hunc ait, & ſimili paleas adducere pacto,

Affir-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Affirmans ipſum ſtomachi placare dolores,
Ictericis etiam priſcum reparare uigorem,
Et perturbati compeſcere reumata uentris.

De Aëtite.

Inter præcipuos lapides numeratur Etites
Quem petit extremis ales Iouis orbis ab oris,
Cuſtodem nidi, defenſoremq; futurum,
Quò ualeat pullis dubios auertere caſus.
Continet hic alium prægnantis more lapillum.
Creditur ergo potens prægnantibus auxiliari,
Ne uel abortiuum faciant, partùue laborent,
Appenſus lœuo ſolito de more lacerto.
Confert præterea geſtanti ſobrietatem:
Auget diuitias, & amari cogit habentem,
Victoremq; facit, populiq; fauoribus ornat:
Incolumes pueros dat uiuere, ſiue puellas,
Atq; caducorum fertur prohibere ruinas.
Si quis ſuſpectus tibi ſit de fraude ueneni,
Tuq; probare uelis, ſua num ſit iniqua uoluntas,
Participem menſæ, quem formidas, adhibeto:
Pulmento poſito, cui ſit ſubmiſſus Etites
Si fraus corde ſubeſt, tentans glutire nequibit:
Suſtuleris lapidem, cupidè guſtanda uorabit.
Puniceum lapis hic memoratur habere colorem,
Oceaniq; latens in littoribus reperitur,

Aut

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Aut Aquilæ nidis, aut Perſarum regione:
Quem gemini Caſtor, Polluxq́; tuliſſe feruntur.

De Selenite.

Nec Seleniten fas eſt omnino ſilere.
Quæ uelut herba uirens, & Iaſpidis æmula gemma
Lunares motus, & menſtrua tempora ſeruat.
Creſcit enim Luna creſcente, minorq́; minuta
Efficitur, tanquam cœleſtibus anxia damnis.
Idcircò ſanctus lapis à plæriſq; uocatur.
Dicitur eſſe potens ad amorem conciliandum,
Languentes etiam phtyſicos iuuare putatur,
Toto geſtatus conſtantis tempore Lunæ
Nec minus & toto per decrementa fluentis.
Effectus miros & plurima commoda præſtat.
Hanc etiam gemmam memorant in Perſide naſci.

De Gagatoneo.

At diuerſicolor, quem dicunt Gagatoneum,
Pelli capreolæ ſimilis lapis iſte refertur.
Quem qui geſtarit, dum eſt pugnaturus in hoſtem,
Hoſtem depulſum terraq́; mariq; fugabit.
Iſtius Alcides ope multa pericula uicit.
Succubuit, quoties lapidem non ſuſtulit iſtum.

De Ce-

De Cerauneo.

Ventorum rabie cum turbidus æſtuat aër,
Cum tonat horrendùm, cum fulgurat igneus æther
Nubibus illiſis cœlo cadit ille lapillus,
Cuius apud Græcos reſtat de fulmine nomen,
Illis quippe locis, quos conſtat fulmine tactos,
Iſte lapis tantum reperiri poſſe putatur.
Vnde Ceraunius eſt Græco ſermone uocatus.
Nam quod nos fulmen, Græci dixêre Ceraunon.
Qui caſtè gerit hunc à fulmine non ferietur,
Nec domus, aut uillæ, quibus affuerit lapis ille.
Sed neq; nauigio per flumina, uel mare uectus
Turbine mergetur, uel fulmine percutietur,
Ad cauſas etiam, uincendaq; prælia prodeſt,
Et dulces ſomnos, & ſomnia læta miniſtrat.
Huic binæ dantur ſpecies, totidemq; colores.
Chryſtallo ſimilem Germania mittere fertur,
Cœruleo tamen infectum, rutiloq; colore.
Mittit & Hiſpanus regione manens Luſitana,
Flammas ſpernentem, ſimilemq; colore pyropo.

De Heliotropia.

Ex re nomen habens eſt Heliotropia gemma,
Quæ Solis radijs in aquæ ſubiecta batillo,
Sanguineum reddit mutato lumine ſolem,

Eclypſinq; nouam terris offundere cogit.
Deniq; poſt modicum uas ebullire uidebis,
Aſpergiq; foras ſubitæ ſcaturiginis imbrem,
Vt fit cum nimbis deſtillat turbidus aër.
Se quoq; geſtanti dat plurima uaticinari,
Hoſq; bonæ famæ, quibus eſt data, laudibus ornat.
Seruat & incolumes, producens tempora uitæ,
Sanguinis aſtringit fluxum, pellitq; uenena.
Ardet aqua lotus, reſtinguitur unctus oliuo.
Prodeſt geſtatus tumidis intercute lympha.
Et dilutus aqua dentes firmat labefactos.
Per ſuffumigium mulieris menſtrua reddit.
Accenſus prodeſt fumi nidore caducis.
Effugat immites ſimili ratione chelidros.
Idem Dæmonibus contrarius eſſe [illegible]xtatur.
Euerſos uentres iuuat, & præcordia tonſa,
Vincit præſtigias, & carmina dira reſoluit.
Et ſolet, ut perhibent, deprendere uirginitatem.
Prægnans potet aquã, triduo qua merſus habetur,
Quo uexabatur, partum citò libera fundet.

De Magnete.

Magnetes lapis eſt inuentus apud Troglodytas,
Quem lapidum genitrix nihilominus India nutrit.
Hic æruginei cognoſcitur eſſe coloris,
Et ui naturæ uicinum tollere ferrum
Edendon magus hoc inprimis dicitur uſus,
Conſcius

Conſcius in magica nil eſſe potentius arte.
Poſt illam fertur formoſa uenefica Circe
Hoc in præſtigijs magicis ſpecialiter uſa.
Hinc & apud Medos, cum res ueniſſet in uſum
Detexit lapidis magis experientia uires.
Nam qui ſcire cupit, ſua num ſit adultera coniunx,
Suppoſitum capiti lapidem ſtertentis adaptet.
Mox quæ caſta manet, petit amplexura maritum,
Non tamen euigilans, cadit omnis adultera lecto
Tanquam pulſa manu ſubito terrore coacta,
Quem lapis emittit celati criminis index.
Si fur clauſtra domus ſpolijs, gaziſq; refertæ
Ingrediens, prunas ardentes per loca ponat,
Et ſuper aſpergat Magnetis fragmina prunis
Vt per tetragonum fumi uapor alta uaporet,
Montibus euerſis uelut impediente ruina
Diffugiunt omnes, in ea quicunq; manebunt,
Et fur ſecurus rapiet, quæcunq; libebit.
Conciliare poteſt uxoribus ipſe maritos.
Gratia præſtatur ſimul, & ſuadela per ipſum,
Sermoniſq; decor, diſceptandiq; facultas
Cum mulſa datus hydropen purgando reſoluit
Et combuſturas ſuper aſperſus medicatur.

De Coralio.

Coralius lapis eſt, dum uiuit in æquore uimen:
Retibus euulſus, uel cæſus acumine ferri

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Aëre contacto fit durior & lapideſcit,
Quiq; color uiridis fuerat, modò puniceus fit.
Hic uelut arbuſti ramuſculus eſſe uidetur,
Circa ſemipedem uix longior inueniendus.
Ex quo finguntur geſtamina commoda multis.
Quippe ſalutaris portantibus eſſe putatur.
Ipſius eſt, ut ait Zoroaſtes, mira poteſtas,
Et ſicut ſcribit, Metodoſius optimus auctor,
Fulmina, typhonas, tempeſtateſq; repellit
A rate, uel tecto, uel agro quocunq; geratur.
Aſt in uinetis aſperſus, & inter oliuas,
Aut à ruricolis cum ſemine ſparſus in agros,
Grandinis auertit calamis contraria tela,
Multiplicans fructus ut fertilitate redundent,
Vmbras Dæmonicas, & Theſſala monſtra repellit,
Introitus præſtat faciles, fineſq; ſecundos.

De Alabandina.

Eſt Aſiæ regio, quæ nomen habens Alabanda,
Fert Alabandinam, cuius lux æmula Sardi
Indicis ambiguum de lumine fallit acumen.

De Corneolo.

Sed neq; Corneolos lapides memorare pigebit,
Qui licet obſcurum uideantur habere colorem
Non ſpernenda tamen his creditur inſita uirtus.

Nam lapis hic digito, collòue gerentis adhærens
In diſceptando ſurgentes mitigat iras:
Quiq; lauaturæ carnis par eſſe uidetur.
Sanguinis ex membro ſiſtit quemcunq; fluorem,
Præcipuè talem patitur ſi fœmina fluxum.

De Carbunculo.

Ardentes gemmas ſuperat Carbunculus omnes.
Nam uelut ignitus radios iacit undiq; carbo,
Nominis unde ſui cauſſam traxiſſe uidetur,
Sed Græca lingua lapis idem dicitur Anthrax.
Huius non tenebræ poſſunt extinguere lucem,
Quum flammas uibrans oculis micet aſpicientum.
Naſcitur in Libya Troglodytorum regione,
Et ſpecies eius ter ternæ, treſq; feruntur.

De Lyncurio.

Vertitur in lapidem, quod ſtillat ab inguine lyncis.
Lyncurium uocitant, & calculus eſt precioſus.
Nam credunt ipſas hoc perſentiſcere lynces.
Nec falli poterit, lapidem qui geſſerit iſtum,
Tot bona diuino data ſunt huic munere gemmæ.
Cui tamen amplior his conceſſa potentia fertur.
Nam ſi iungatur eiuſdem nominis herbæ
Carmine legitimo, uerboq; ſacrata potenti,
Subtrahit humanis oculis quemcunq; gerentem.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Hanc nunc Aethyopes, nunc Cyprus et Africa mit-
Sanguinis aſperſam guttis, ſimilemq́; Smaragdo. (tit.

De Gerachite.

At Gerachitem uetus experientia laudat.
Iſte colore niger ſuperat uirtute colorem.
Hunc prius abluto ſi quis geſtauerit ore
Dicere mox poterit, quid de ſe cogitet alter.
Huic quoq; ineſt uirtus impetratoria quædam,
Quæ nequeat quicquam prohibendo negare peten-
Cuius ſic uirtus perhibetur poſſe probari. (ti.
Muſcis expoſitum corpus nudato gerentis
Lactis commixto, melliſq; liquore perunctum,
Intactum liquido (miraberis) agmine linquent.
Si lapidem tuleris facto grege ſpicula figent.

De Epiſtite.

Naſcitur in bimari precioſior ære Corintho
Dictus Epiſtites, rutilans lapis ac rubicundus.
Qui ſi feruenti fuerit coniectus aheno,
Ignibus exultans prius, ilicò ſiſtitur unda,
Frigida poſt modicum lapidis uirtute futura.
Fructibus ac terræ uolucres arcere locuſtas,
Et nebulas ſteriles, & grandinis improba fertur
Verbera, nec turbo quos protegit iſte, nocebit.
Ad Solem poſitus radios emittit & ignem,

Nutantes

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Nutantes oculos perſtringens luce coruſca.
Accenſas idem compeſcit ſeditiones,
Et tutum ſeruat dubia ſub ſorte gerentem.
Pectore ſed memori fixum teneamus oportet,
Qua cor parte iacet, lapides hac eſſe gerendos.

De Hæmatite.

Sumſit Hematites græcum de ſanguine nomen,
Naturæ lapis humanæ ſeruire paratus:
Stiptica cui uirtus permulta probatur ineſſe.
Nam palpebrarum ſuper illitus aſperitatem
Et uiſus hebetes pulſa caligine ſeruat.
Eius ramento ſi glarea iungitur oui
Succo dilutus uelut ad collyria cote,
Vel reſolutus aqua, iuuat hos qui ſanguinis ore
Spumas emittunt, & quæ linit ulcera, ſeruat.
Potatus ſtringit, patitur quem fœmina fluxum.
Creſcentes carnes in uulnere pulueris huius
Vis premit, & uentrem retinet ſine more fluentem.
Vino dilutus ueteri, bibituſq; frequenter,
Serpentis morſum, uel quod fit ab aſpide uulnus
Egregiè curat, reſolutus aquis & inunctus
Mixtus melle poteſt oculos ſanare dolentes.
Veſicæ lapidem bibitus diſſoluere fertur.
Hic ferrugineo, rufoue colore notatur.
Africa mittit eum, ſed & Aethyopes, Arabeſq;.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

De Aſbeſto.

Arcadiæ tellus lapidem producit Abeſtum.
Ferreus huic color eſt, naturæ mira poteſtas.
Nam ſemel accenſus, conceptos detinet ignes,
Extinguiq; nequit collucens perpete flamma.

De Peanite.

Gignitur in Macedûm regione lapis Peanites,
Fœminei ſexus referens imitando labores.
Nam quibus ex cauſsis dubium, ſed tempore certo
Concipit & parit, & parientibus, auxiliatur,
Vltima quas dubij diſcriminis hora fatigat.

De Sagda.

Difficiles gemmas ſuper omnes Sagda repertus
Nunquam ſciretur, niſi ſe daret inueniendum.
In medio ſiquidem natus lapis iſte profundo
Naues ui quadam petit ê regione meantes,
Et prælambentis tabulis hærendo carinæ
Ad portum uehitur mox ignaris data nautis,
Eſt autem morſu tabulæ ſic fixa tenaci,
Quod nequit abraſi ligni ſine parte reuelli.
Huic praſinus color eſt, regio Chaldäica tellus.

De Me-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

De Medo.

Aſt in Medorum regione lapis reperitur,
Quem Medum uocitant, mortis dator, atq; ſalutis.
Namq; ſuper cotem mulieris lacte ſolutus,
Quæ ſemel, atq; marem peperit, perſanat inunctus
Viſu fraudatos multo iam tempore cæcos.
Pòſt medicinalis uiridis ſolet eſſe coloris
Lacte ſolutus ouis, ſemel atq; marem parientis,
Expellit ueterem ſimili ratione podagram,
Et feſſas reficit ſub anhelo pectore fibras.
Hoc & nephretici ſaneſcunt unguine renes.
Debet in argento mixtum, uitroq; reponi,
Ieiunoq; dari, ſic utile ſit medicamen.
Et reſolutus aquis cotis ſibi fragmine mixto
Et porrectus ei, tibi quem decreueris hoſtem,
Vt lauet inde ſuam, quaſi pro medicamine frontem,
Obducit miſeros obducto lumine uultus.
Si potum dederis, uomito pulmone peribit.
Hic totus niger eſt, ſed non & tota poteſtas.
Candida, dum prodeſt, dum lædit, nigra uocetur.

De Gelatia.

Eſt quæ candorem fert grandinis, atq; figuram.
Ictibus omnigenis inuicta Gelatia gemma.
Cuius naturæ uis tanta probatur, ut omni
Tempore frigida ſit, nulloq; caleſcat ab igne.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

De Hexacontalite.

Hexacontalites lapis ex re nomen adeptus,
Qui quadraginta modico gerit ore colores,
Corporis exigui numero ſuſpendia ſupplet,
Dum tot gemmarum fert gemmula ſola decorem.
In Libya lapis hic reperitur apud Troglodytas.

De Chelonite.

Indica teſtudo mittit lapidem Cheloniten,
Gratum purpureo, varioq; colore nitentem
Quem ſi ſub lingua loto quis geſſerit ore,
Poſſe magi credunt hunc diuinare futura.
Orta manè die ſextam duntaxat ad horam,
Tempore quo Lunæ ſuccreſcere cernitur orbis,
Totius fertur ſpacio durare diei.
Quintæ poſt decimam cõcordant tempora primæ,
Et detrimenti lunaris tempore toto,
Ante diem tantum lapidi manet iſta poteſtas.
Eſt etiam nulli lapis hic obnoxius igni.

De Praſio.

Conſpicuis gemmis Praſius ſolet annumerari,
Sed non & caris: contentus quippe decore

Vtile

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Vtile nil affert, niſi quod nitet, & decet aurum.
Altera ſanguineis eius ſpecies lita guttis,
Altera candidulis tribus eſt inſcripta lituris.

De Chryſtallo.

Chryſtallus glacies multos durata per annos,
Vt placuit doctis, qui ſic ſcripſere, quibuſdam
Germinis antiqui frigus tenet, atq; colorem.
Pars negat, & multi perhibent in partibus Orbis
Chryſtallum naſci, quas nec uis frigoris ulla,
Nec glacialis hyems unquam uiolaſſe probantur.
Sed certum cunctis, nec ſtat dubitabile cuiquam,
Quod lapis hic Soli ſubiectus concipit ignem,
Admotoſq; ſibi ſolet hinc accendere fungos.
Hunc etiam quidam tritum cum melle propinant
Matribus, infantes quibus aßignantur alendi.

De Panthero.

Pantheron multos teſtantur habere colores.
Nam niger, & rubeus, uiridis, pallenſq; uidetur,
Purpureus, roſeuſq; ſimul, ſparſimq; colores
Hos habet, & uario diſtinctus ſchemate uernat.
Expedit hunc orto quàm primùm Sole uideri,
Vt uictor poßis omnes exire per actus.
Iſto namq; die poterit te uincere nemo.

Panthe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Pantheram patet eſſe feram diuerſicolorem,
India quam gignit, cuius pauefacta leonum
Voce fugit rabies, quam beſtia contremit omnis,
Cuius ad exemplar ſic eſt lapis iſte uocatus.

De Abſicto.

Abſicto nigri non ultima gemma coloris
Ad gratam ſpeciem rubeis interlita uenis.
Pondere maioris menſuram corporis æquat.
Hæc ſimul admoto ſuſcepit ab igne calores,
Teſtantur calidam ſeptem durare diebus.

De Calcophono.

Calcophonos pulſata refert tinnitibus æra,
Quæ ſi tractetur reuerenter corpore caſto,
Vocis dulce melos aiunt conferre gerenti,
Et ne rauceſcant, liquidas defendere fauces.
Hic etiam nigrum perhibetur habere colorem.

De Melochite.

Infantum cunas uirtute ſua Melochites
Protegit, & caſus abigit quoſcunq; futuros,
Ne teneros artus pars lædere poßit iniqua.

Dat

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Dat lapidum precium uirtus cumulata decore.
Craßum quippe uirens ſimilis ſolet eſſe Smaragdo.
Hunc Arabum gentes prius inueniſſe feruntur.

De Cegolito.

Cegolitus nucleo ſimilis perhibetur oliuo,
Aſpectu uilis, naturæ ui precioſus.
(ſtus
Namq; ſolutus aquis, & ab his quibus expedit, hau-
Dicitur eſſe potens lapidoſos ſoluere renes
Veſicæq; ſimul purgare dolentis arenas.

De Pyrite.

Cui fuluus color eſt, cui nomen ab igne Pyrites,
Se uetat aſtringi, pertractariq; recuſat.
Tangi uult leuiter, trepidaq; manu retineri.
Nam preſſus nimium digitos ſtringentis adurit.

De Diadoco.

Diadocos per aquam reſponſa petentibus aptus,
Dæmonis effigies uarias oſtendere fertur.
Nec lapis eſt alius, qui forti[illegible]ocet umbras.
Sed ſi defuncto quis forſitan applicet illum,
Protinus aſſeritur ſolitas amittere uires.

Namq;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Namq; ſacer lapis eſt, & quem mors ſternit, ab-
(horret.
Hunc etiam perhibent ſimilem fulgere Beryllo.

De Dionyſia.

Nigra micat rubeis Dionyſia conſita guttis.
Hanc in aquam tritam uinum fragare loquuntur.
Protinus ebrietas ipſius odore fugatur.
In quo naturæ ſolito nihil ordine currit
Cum lapis ex lympha uini producit odorem,
Quamq; citare ſolet, uinum fugat ebrietatem.

De Chryſelectro.

Eſſe Chryſelectrus ſimilis deſcribitur auro,
Cuius ad Electrum color inclinare uidetur
Hic matutinis uiſu iucundior horis.
Difficilem ſpeciem poſt aſpicientibus offert.
Cuius materies rapidiſsima dicitur ignis.
Nam citò uicino correptus flagrat ab igne.

De Chryſopatio.

Aethyopum tellus lapidem Chryſopation edit,
Quem tenebræ produnt occultant tempora lucis.
Noctibus igne micans, uaneſcit luce diurna
Abſq; nitore iacens auri pallore ſepultus.
Hic quoq; naturæ mutatus cernitur ordo.

Conclu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Concluſio operis.

Hæc ex innumeris excerpta uocabula gemmis
Sufficiat noſtro collecta labore teneri,
Quæ decies ſenis diſtincta patent capitellis.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]

2148.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 2148 8° [53,-75]